

SOSYOLOJİ 3. ÜNİTE

TOPLUMSAL YAPI

YUSUF DENİZ GÖRÜCÜ
FELSEFE GRUBU ÖĞRETMENİ
KARACASU ÇPAL

TOPLUMSAL YAPI HANGİ ÖGELERDEN OLUŞUR?

Toplumsal yapı bir toplumdaki bireylerin, grupların, kurumların kendi aralarında düzenlenmiş toplumsal ilişkilerinin bir bütünüdür. Toplumsal yapıyı birey, grup ve kurumların yanında, nüfus oranı, nüfusun azlığı ya da çokluğu, nüfusun ülke topraklarına dağılımı; toplumun ekonomik açıdan zenginliği ya da fakirliği, ekonomi sistemi, millî geliri; eğitim sistemi ve okuma yazma oranı; toplumun ahlak, din ve hukuk anlayışı da etkiler.

Toplumu oluşturan ögeler insan yaşamının ürünü oldukları için çok çeşitlidir. Dolayısıyla toplumsal yapı, toplumun hem maddi hem de manevi yönünü içine alan bir kavramdır. **Maddi yön fiziki yapıyı, manevi yön kültürel yapıyı oluşturur.**

(maddi yapı): Toplumun üzerinde yaşadığı toprak parçasını, iklimini, coğrafi konumunu, yer altı ve yer üstü zenginliklerini içerir. Ayrıca nüfusun yerleşim biçimi, dağılımı, köy-kent yapılanması da bu yapıyla ilgilidir.

(manevi yapı): Bir toplumun insanları arasındaki sosyal ilişkiler ağını anlatır. İnsanlar arasındaki ilişkiler sonucunda ortaya çıkan ilkeler ve anlamlar, değerler, statüler, roller vb. bu yapıyı etkiler

- I. Fiziksel çevre
- II. Mimari
- III. Teknoloji
- IV. Toplumsal değerler
- V. Toplumsal normlar
- VI. Statü ve roller

Verilenlerden hangileri toplumsal yapıyı oluşturan manevi unsurlar arasında yer almaktadır?

- A) I ve II.
- B) III ve IV.
- C) V ve VI.
- D) III, IV ve V.
- E) IV, V ve VI.

a. Köy

Genellikle tarım ve hayvancılıkla geçimin sağlandığı, yeterince iş bölümü ve örgütlenmenin olmadığı küçük yerleşim birimlerine köy denir. Türkiye’de nüfusu 2000’den az olan yerler köy olarak tanımlanmaktadır.

Köy toplumsal yapısının özellikleri genel olarak şu şekilde sıralanabilir:

1. Geleneksel şekliyle köy, tarımsal ekonomiye dayalıdır. Köyün dış toplumsal çevreyle ilişkileri sınırlı olduğu için içine kapalıdır; doğal çevre (yağış, kuraklık, sel, soğuk vb.)ye bağımlılığı ise fazladır.
2. Köylerde en önemli toplumsal örgüt ailedir. Köylerdeki aile tipi, geniş ailedir. Ayrıca akrabalık bağları oldukça önem taşır. Toplumsal iş bölümü yaşa ve cinsiyete göre değişir. Köyde toplumsal değişme hızı düşüktür. Çünkü köy dışındaki kişilerle ilişkileri azdır. Köy içinde ise yüz yüze ilişkiler egemendir. Köyde geleneklere bağlılık da gelişmenin hızını yavaşlatmaktadır.
3. Teknolojik, ekonomik, kültürel ilişkilerin değişmesi köy sosyal yapısını da etkilemekte ve değiştirmektedir. Artık köylerde de geniş ailelerin yerini yavaş yavaş çekirdek aile almaktadır. Sanayileşmedeki hızlı değişmeler köy toplumsal yaşamını da etkilemektedir.
4. Köyde komşuluk ilişkileri çok gelişmiştir. İnsanlar arasında ortak sevinç ve üzüntüler vardır. Sadakat, fedakârlık ve büyüklere saygı belirgin şekilde görülür. Manevi kültür değerleri köyde daha etkindir. Köy toplumsal yapısında değerler ve normlar çok önemlidir. Değer ve normlara uygun davranış gösterilmediğinde ayıplama, dışlama gibi yaptırımlar uygulanır. Köyün toplumsal yapısında, çok farklı meslek grupları olmadığı için statü ve roller çok çeşitlilik göstermez.

ŞİRİNCE KÖYÜ

HOBBIT KÖYÜ

MAASAI KABİLESİ KÖYÜ

BALIKÇI KÖYÜ

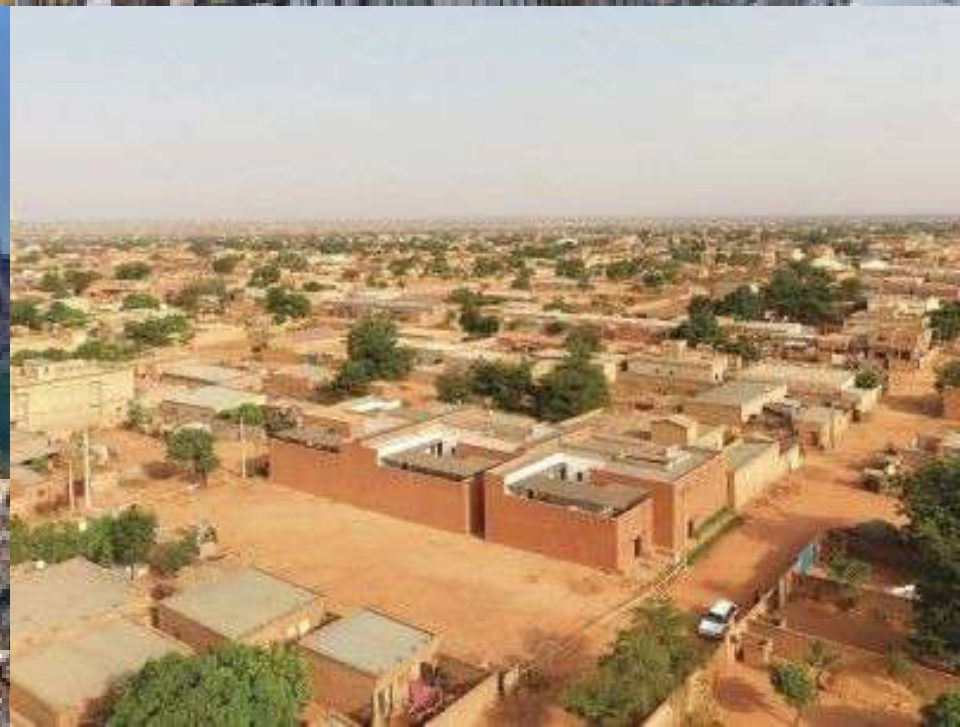

b. Kent

Kent; çok sayıda iş kolu olan, iş bölümü ve örgütlenmeye yönelmiş nüfusu barındıran büyük yerleşim birimi olarak tanımlanabilir. Tarım dışı etkinliklerin, özellikle sanayi ve hizmet sektörünün yoğun olduğu yerleşme birimleridir. Teknolojik gelişmeler, kente özgü “**kentli yaşama biçimi**”ni ortaya çıkarmıştır.

Kentlerin kendine özgü özellikleri ve yapısı vardır. Bunları şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Kentsel üretim; **sanayi , ticaret ve hizmet** sektörlerindedir. Kentlerde iş bölümü gelişmiştir.
Bunun nedeni işlerin çeşitlenmesi ve yeni uzmanlık alanlarının ortaya çıkmasıdır.
2. Kentlerde toplumsal hareketlilik yoğundur. Değişmeye ve yeniliğe açık bir yapılanma vardır.
3. Kentler; içinde çeşitli etnik grupları, kültür ve meslek kuruluşlarını, toplumsal sınıf ve tabakaları barındıran toplumsal bir gruptur. Kentlerde nüfus yoğunluğu çoktur.
4. Kentlerde kişiler arası ilişkiler resmi ve kısa sürelidir. Bu ilişkiler yüzeysel ve bireysel çıkarlara dayalıdır.
5. Kentlerde toplumsal kontrol, hukuk kuralları ve resmî kurumlar aracılığıyla sağlanır. Yazılı olmayan toplumsal normların yaptırımları kentlerde zayıftır.

	KÖY	KENT
Nüfus yoğunluğu	Az	Çok
Toplumsal ilişkiler	Güçlü, sıcak	Zayıf, resmi
Ekonomik etkinlikler	Tarım, hayvancılık	Sanayi, ticaret, hizmet
Toplumsal kontrol	Güçlü	Zayıf
İş bölümü	Vardır	Vardır

c. Metropol (Anakent)

Zamanla gelişen kentler sanayi, ticaret, yönetim ve kültür merkezleri olan, milyonlarca insanın yaşadığı metropol adı verilen kent durumuna dönüşür.

Bu metropolleşme sürecinde oluşan ana kent, çevre kent ve kır yerleşmeleri üzerinde oldukça etkilidir.

Metropollerin merkezleri yerleşme ve oturma açısından çekici değildir. Bu nedenle nüfus genellikle merkez kenarındaki yerleşme yerlerinde yoğunlaşır.

Metropol, bir bölgenin toplumsal ve ekonomik açıdan en önemli merkezidir.

Metropoller, çevresindeki bölge ve bu bölgenin içindeki şehirlere ekonomik, teknolojik ve kültürel bakımdan egemen olan büyük merkezlerdir.

Metropoller, yönetsel açıdan kendine özgü özellikler taşır. Merkezde ana kent, banliyölerde mahallî idareler vardır. Ancak bunlar birbirlerini destekler niteliktedir.

c. Millet (Ulus)

Millet kavramı, feodal toplumun yıkılması ve kapitalist toplumun oluşumu döneminde ortaya çıkmıştır. Fransız devriminden sonra uluslar kendi devletlerini kurmaya başladılar. Bu devletlerin genellikle kendilerine özgü dili, dini, bayrağı, gelenek ve görenekleri vardı. Ülkeler İngiltere, Fransa; uluslar ise İngilizler ve Fransızlar gibi adlar aldılar. Zamanla **“ulus”** denilen toplum biçimi ortaya çıktı ve tebaalık yerini vatandaşlığa bıraktı. Yeni toplum biçimi geliştikçe dünyada ulusçuluk da gelişti.

Bir toplumun ulus olabilmesi için gerekli olan ögeler; **toprak, soy, ekonomi, ortak tarih, dil, din, kültür ve ülkü birliğidir.** Bu ögeler, her ulusun oluşmasında aynı ölçüde önemli değildir. Çağa göre de bu ögelerin bir bölümünün payı azalır, bir bölümünün payı artar.

Milliyetçilik (ulusçuluk):

Bir sosyal politika ilkesi veya düşünce akımı olarak ulus gerçeğinden hareket eder ve ulusa ait olan değerlere sahip çıkma, onları koruma, yaşatma ve yüceltme amacı ile bir ülkü etrafında toplanmayı ifade eder. Ulusçuluk, ideal ve kader birliğini belirten bir ilkedir. İnsanı bir gruba ve bir topluma bağlayan en kuvvetli bağıdır.

Atatürk'ün Millet Anlayışı

Atatürk'ün Millet Anlayışı

Atatürk, bir milletin oluşumu konusundaki düşüncelerini şöyle belirtir: "Ortak millî fikrin, ahlakın, duygunun, heyecanın, hatıra ve geleneklerin bireylerde oluşmasını ve kökleşmesini sağlayan ortak geçmişin, birlikte yapılmış tarihin, vicdanları ve zihinleri doğrudan doğruya birleştiren ortak dilin, milletlerin meydana gelmesinde en önemli etkenler olduğunu... kaydettikten sonra, millet hakkında ikinci derecede öğeleri dikkate almayarak olabildiğince her millete uyabilecek bir tanıımı ele alalım:

- a. Zengin bir hatıralar mirasına sahip olan,
- b. Beraber yaşamak konusunda ortak arzu ve istekte samimi olan,
- c. Sahip olunan mirasın korunmasına beraber devam etmek hususunda iradeleri ortak olan insanların birleşmesinden meydana gelen topluma millet adı verilir."(1)

Atatürkçü düşüncede Türk milletini oluşturan öğeler şunlardır: siyasal varlıkta birlik, dil birliği, yurt birliği, soy birliği, tarih birliği, ahlak birliği.

Atatürk'ün Halkçılık Anlayışı

Atatürk'ün Halkçılık Anlayışı

Halk, bir devletin yurttaşı olan ve ortak kültürleri bulunan insan topluluğudur. Bir anlamda, Türkiye halkı, Türkiye'de yaşayan insan topluluğudur. Bir diğer anlamda Türk halkı denildiğinde, Türkiye'de yaşayan, vatandaşlık bağı ile devlete bağlı bulunan insan topluluğu anlaşılır. Bu anlamda ulusla halk arasında yakın bir ilişki vardır.

Atatürk'ün halkçılık anlayışı, sömürü düzenine karşıdır. İnsanın insan tarafından sömürülmesini reddeder. Atatürk'e göre Türk halkı, çıkarları birbiri ile çatışan sınıflara ayrılmış değildir. Aksine birlik için var olmaları ve çabaları gereklidir.

Atatürk'ün konuşmalarında yer alan "halk hükûmeti", "halk devleti" ifadelerinden anlaşılan, demokratik rejime bağlı devlet yönetimidir. Atatürk'ün söylediği, halk hükûmeti ulusal çıkarlara en iyi yanıt veren, ulusun katkısıyla hizmet gören hükûmettir. Başka bir deyişle demokrasiyi benimseyen ve uygulayan devlettir. Yeni Türk devleti, halk devletidir. Geçmiş devletler ise bir birey ya da bireyler devleti idi. Atatürk'ün halk devletinden anladığı, her türlü ayrıcalıklara son veren ve halkın iradesiyle iş gören devlet anlayışıdır. Atatürk'ün halkçılık ilkesine göre hiçbir kişi, aile ya da sınıfa ayrıcalık tanınmaz, tüm yurttaşlar devlet hizmetlerinden yararlanma hakkına sahiptirler. Halk, yasaların öngördüğü şekilde haklarını arayabilir.

Atatürk'ün Milliyetçilik Anlayışı

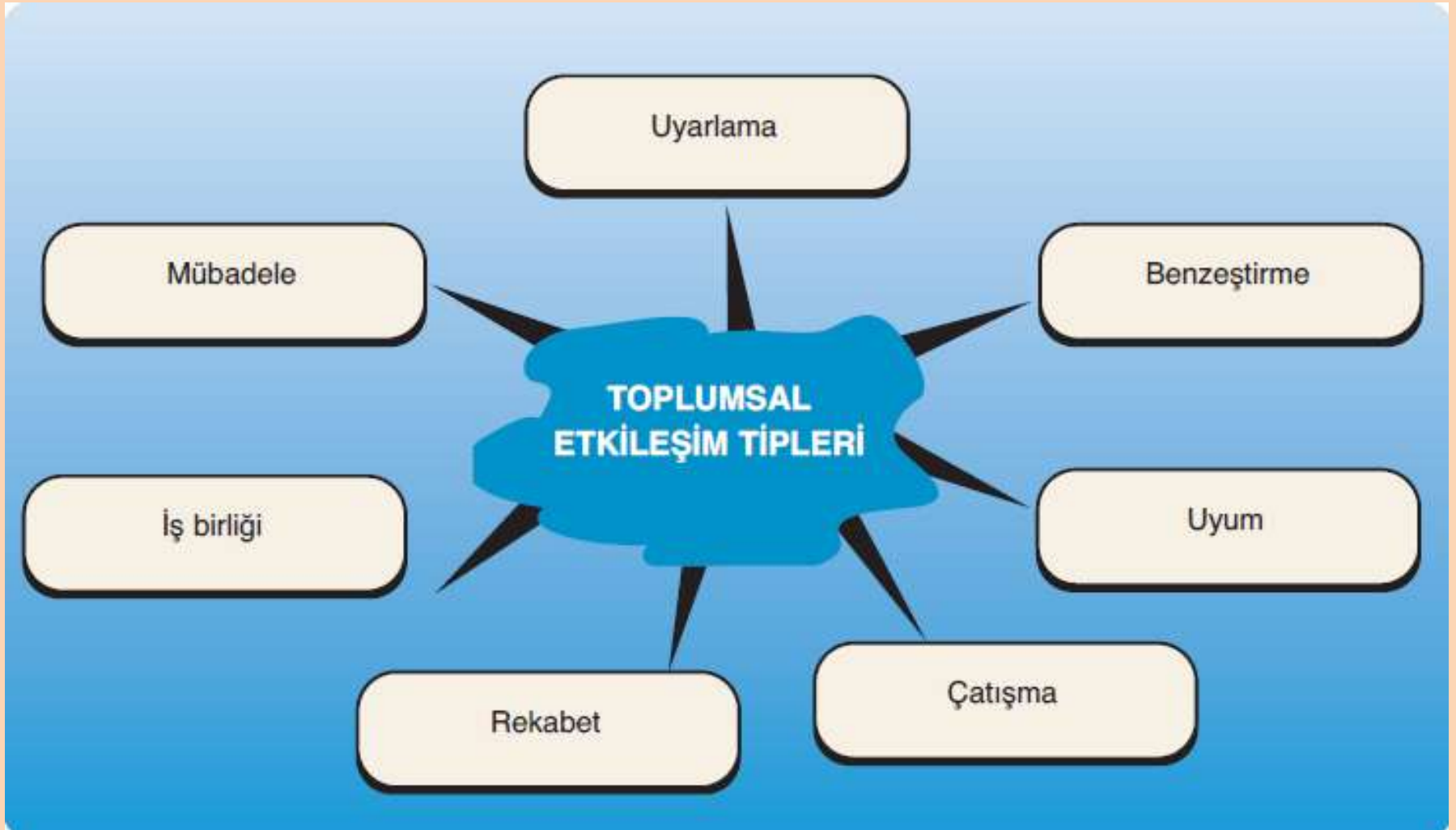
Atatürk'ün Milliyetçilik Anlayışı

Atatürk milliyetçiliği, yok olmak üzere olan bir milleti yeniden var etmiş, onun dünya milletler ailesi içinde saygın yerini almasını sağlamıştır. Ancak bu işleri yapan Atatürk, gerçekleştiremeyeceği işlerin peşinde koşarak milletini macera peşinde sürüklememiştir. Bunu şu sözleri ile ifade etmiştir: "Büyük hayaller peşinden koşan, yapamayacağımız şeyleri yapar gibi görünen sahtekâr insanlardan değiliz. Büyük ve hayalî şeyleri yapmadan yapmış gibi görünmek yüzünden bütün dünyanın düşmanlığını, kötü niyetini, kinini bu memleketin ve milletin üzerine çektik. 'Yapıyoruz, yapacağız!' dedik. Düşmanlar da 'Yaptırmamak için bir an evvel öldürelim!' dediler. 'Yaparız, yapıyoruz!' dedik yine 'Öldürelim!' dediler. Bütün dava bundan ibarettir. Bütün dünyaya korku ve telâş veren kavram bundan ibarettir. Biz böyle, yapmadığımız ve yapamadığımız kavramlar üzerinde koşarak düşmanlarımızın sayısını ve üzerimize olan baskılarını artırmaktan ise tabîî duruma, meşru duruma dönelim; haddimizi bilelim. Biz yaşama ve bağımsızlık isteyen milletiz. Ancak bunun için hayatımızı esirgemedен veririz!"

Atatürk'ün bu milliyetçilik anlayışı, Türk milletinin bağımsız, mutlu, zengin ve çağdaş bir şekilde yaşamasını amaçlayan ancak bunu yaparken de millî çıkarlarına bir saldırı olmazsa diğer milletlerle uyum içinde çalışan, diğer milletlerin haklarına saygı gösteren bir milliyetçilik anlayışıdır.

<http://turkoloji.cu.edu.tr>

TOPLUMSAL ETKİLEŞİM TİPLERİ

SOSYAL ETKİLEŞİM NEDİR?

Sosyoloji, bireyler arası ilişkileri ve sosyal yapıyı inceler.

Kişiler arası ilişkiler; bireylerin karşısındakinin davranışlarıyla ilgili yorum ve beklenti düzeyinden, çeşitli ölçek ve türdeki karmaşık sosyal sistemler içindeki davranışlara ve hatta toplumları anlamlandırma düzeyine kadar uzanır.

İnsanlar karşılıklı etki ve tepki dünyasında yaşarlar.

Bu karşılıklı etki ve tepki sürecine **sosyal etkileşim** denmektedir.

Sosyal etkileşim, sosyal ilişki örüntüleri oluşturur.

Bu etkileşim örüntüleri sayesinde sosyal ilişkiler kurulur ve sonuçta da sosyal yapı ortaya çıkar.

SOSYAL ETKİLEŞİM BİÇİMLERİ

1. Mübadele (değişim)
2. İş birliği
3. Rekabet
4. Çatışma
5. Uyum
6. Benzeştirme
7. Uyarlama (adaptasyon)

Toplumsal Etkileşim Tipleri

Mübadele: Mübadele süreci, insanların sosyal ilişkilerinde çıkar elde etme arayışında oldukları varsayımından hareket etmektedir. Bir kişi diğeriyle sosyal ilişkiye girdiğinde bunun kendisi için yararlı olduğunu düşünür ve sonuçta beklediği çıkarı elde edebilmek amacıyla da ilişkisini devam ettirir. Diğerleri için de aynı durum söz konusudur. Etkileşime girerler çünkü beklentileri vardır.

Rekabet : İki veya daha fazla birey, grup arasında belirli bir ödüle ulaşmak için yapılan bir yarışır. Rekabette, temel amaç, rakibe üstün gelerek hedefe ulaşmaktır. Hedefe ulaşınca rekabet son bulur.

Uyum: Uyum, birlik ve beraberliği korumak, çatışmaları önlemeye yönelik davranışlardır. Gözlerimiz görebilmek için birbiriyle nasıl uyumlu hareket ediyorsa bireyler de hedeflerine ulaşabilmek için davranışlarına dikkat etmek durumundadır.

Uyarlama (adaptasyon): İş birliği toplum için hayli kazançlı, önemli ve olumlu bir sosyal ilişkidir. Oysa uyarlama, kişiler birbirleriyle bir uzlaşma ve armoni içinde değilken bile kişilerin eylemlerini sürdürmesini olanaklı kılan en alt düzeydeki bir çeşit düzenlemedir. Uyarlama, iki veya daha çok kişinin veya grubun çatışmayı engellemek, azaltmak veya ortadan kaldırmak, uyumu sağlamak için etkileşimde bulundukları bir sosyal süreçtir.

İş birliği: Ortak hedefe veya her bireyin kendi hedefine ulaşması için iki veya daha fazla insanın birlikte çalışmasına iş birliği denir. İş birliği insanın var olabilmesi için temeldir. İş birliği olmadan sosyal yaşam var olamaz.

Çatışma: Rekabet bir yarışma olmaktan çıkıp zıtlasmaya (düşmanlığa) donüştüğünde çatışma ortaya çıkar. Çatışma genel olarak zararlı bir etkileşim biçimi kabul edilir.

Benzeştirme : Benzeştirme, iki veya daha çok kişi ve grubun bir diğeri için davranış örüntüsünü kabul edip uygulamasıyla gerçekleştirilen bir sosyal süreçtir. Bireyleri belli şekillerde davranmaya zorlamaktır.

Düğün ve derneklerde çok yoğun hediyeleşmeler yaşanır: taraflar benzer değerlerde hediyelerle birbirlerine karşılık vermeye çalışırlar. Hatta bazı yörelerde bunun için özel kayıtlar dahi tutulur.

Paragrafta sözü edilen etkileşim türü için aşağıdaki kavramlardan hangisi uygundur?

- A) Rekabet
- B) İş birliği
- C) Uyarılama
- D) Mübadele
- E) Baskı

TOPLUMSAL TABAKALAŞMA

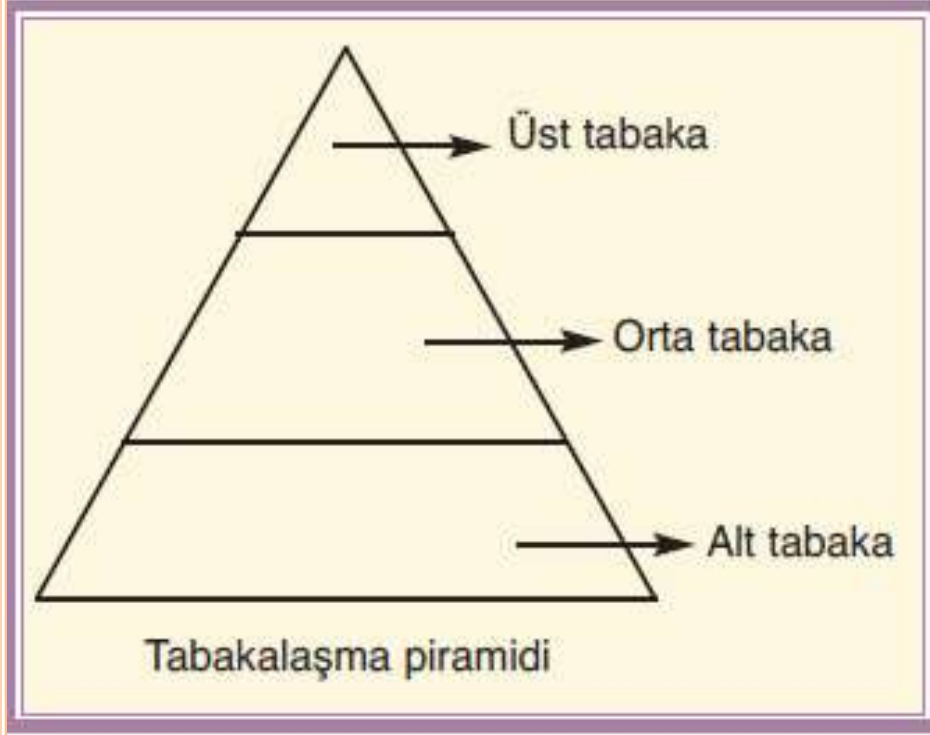
TOPLUMSAL TABAKALAŞMA NEDİR?

Toplumsal tabaka, toplumsal özellikleri yani makam, servet, güç, yaşam biçimi bakımından birbirlerine yakın olan (birbirine benzeyen) insanların oluşturduğu bütünlüktür.

Toplumsal tabakalaşma, toplumu oluşturan bireylerin yaşam biçimi, servet, siyasal güç, eğitim düzeyi, meslek ve statüye göre hiyerarşik (aşamalı) olarak üst üste gelen sınıflar hâlinde sıralanmasıdır (farklılaşmasıdır).

Sosyolojide, nüfusun toplumsal anlamda birbirini izleyen tabakalar hâlinde farklılaşması olgusu piramitle gösterilir.

Buna toplumsal **tabakalaşma piramidi** denir.

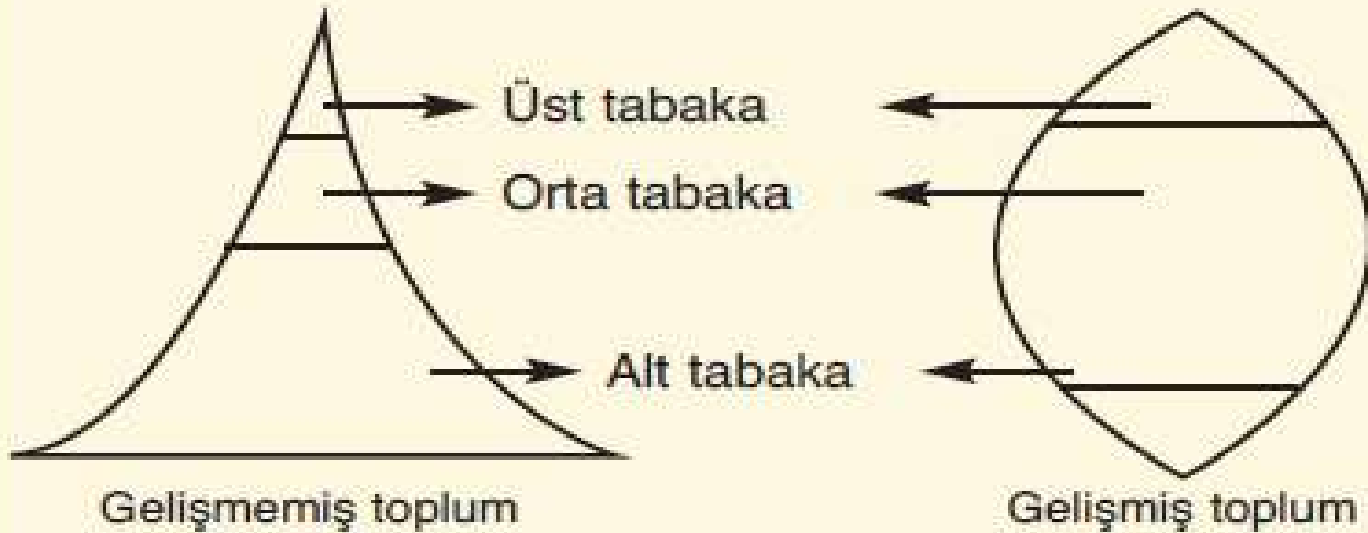
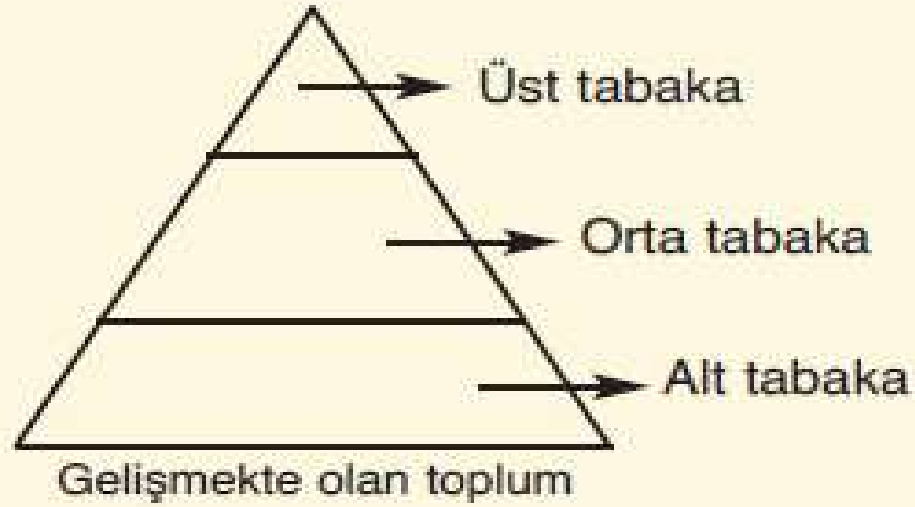

İşçiler, çiftçiler ya da memurlar denildiğinde, belli bir gelir düzeyi ve yaşam tarzı olan insanların oluşturduğu kesimler anlaşılır. Bulunduğu konumun bilincinde olan bu kesimlere sosyolojide - - - - - denir.

Paragrafta boş bırakılan yere aşağıdaki kavramlardan hangisi getirilmelidir?

- A) sosyal taraf
- B) B) sosyal birim
- C) C) toplumsal kategori
- D) D) toplumsal sınıf
- E) E) toplumsal grup

Toplumların Gelişmişlik Düzeyine Göre Tabakalaşma Piramitleri Değişir mi?

Toplumsal Tabakalaşma Türleri  Tanedir

1

KAPALI TABAKALAşMA

2

YARI KAPALI TABAKALAşMA

3

AÇIK SINIF TABAKALAşMASI

1. KAPALI TABAKALAŞMA

Toplumsal tabakalar arası geçişin yasalar, gelenekler ve dinî kurallarla yasaklandığı sistemdir.

Bu toplumlar kapalı toplumlardır. Kapalı toplumlarda bireylerin doğumla getirdikleri statülerden başkasına geçmeleri, konumlarını değiştirmeleri yasaktır.

Tabakalar arası geçiş yani toplumsal hareketlilik mümkün değildir. Kapalı toplumsal tabakalaşma sistemine kast sistemi ve kölelik sistemi örnek verilebilir.

Kapalı toplumsal tabakalaşma sisteminin en katı örneğinin görüldüğü Hindistan'da dört büyük kast vardır: **Din adamları, askerler, toprak sahibi ve tüccarlar, zanaatçı ve işçiler.**

Bu dört kastın dışında, hiçbir değeri ve hakları olmayan insanlar bulunmaktaydı. Bunlara parya (ayak takımı, dokunulmazlar) denmekteydi

2. YARI KAPALI TABAKALAŞMA

Toplumsal tabaka ve sınıflar arası geçişin kısmen yasaklandığı sistemdir.

Bu sistemde tabakalar arası geçişi yasalar değil gelenekler kısıtlar.

Orta Çağ Avrupa'sında görülen feodal yapıdaki zümreler bu tabakalaşma türüne örnek gösterilebilir.

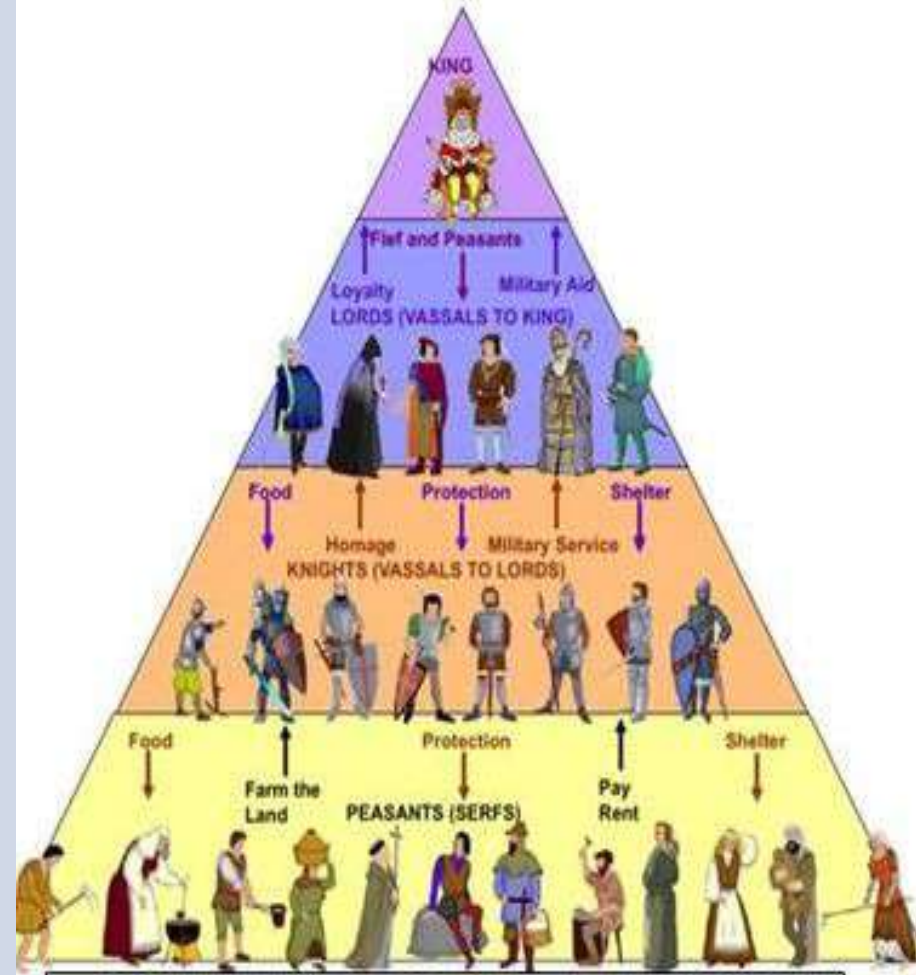
Yarı kapalı tabakalaşmada toplumsal hareketlilik kısmen mümkündür, hiçbir birey kendi kişisel başarısı

ve yeteneğiyle yükslemez.

Statü yükselmesi ancak bunu hukuken yapmaya yetkili olan otorite tarafından sağlanabilir.

Örneğin kral, halktan bir kişiyi savaşma yeteneği ve cesareti sayesinde şövalye yapabilir.

13. yy. Osmanlı Devleti'nde görülen Ahilik de yarı kapalı tabakalaşmaya örnek gösterilebilir

Şekil 1: Feodal Düzen (angelfire.com)

Orta Çağ Batı toplumlarında asil olmak, Hindistan'da Brahman olmak, günümüz sanayi toplumlarında da zengin olmak üst tabakada olmanın ön koşullarından sayılır. Bu koşulların farklılığını alt tabakalar için de örneklemek mümkündür. Gelecekte tabakalaşmaların nasıl şekilleneceği ise ayrı bir değerlendirme konusu olabilir.

Paragrafa göre tabakalaşma için aşağıdaki değerlendirmelerden hangisi yapılabilir?

- A) Tabakalaşmanın belli bir ölçütü vardır.
- B) Tabakalaşma yapısı topluma ve zamana göre değişir.
- C) Tabakalaşma toplumsal işleyişin temel niteliğidir.
- D) Yöneten ve yönetilenler oldukça tabakalar varlığını sürdürür.
- E) İnsan ihtiyaçları tabakalaşmanın temel dinamiğidir.

3. AÇIK SINIF TABAKALAŞMASI

Toplumsal tabakalar arası geçişin serbest olduğu sistemdir.

Günümüzün tabakalaşma sistemi olan **açık sınıf tabakalaşması**, asıl olarak sanayileşmiş toplumlara özgüdür.

Sanayi toplumlarında teknoloji, üretim araçlarının mülkiyeti ve servet, kol emeğinden daha önemlidir. **Açık sınıf tabakalaşması sisteminde konum ve yaşam düzeyi farklarının kaynağı; bireylerin toplumsal gelirden eşit pay alamamasının yanında ne iş yapabildiği ve emeğinin karşılığını alıp alamadığıdır.**

Sanayi toplumunda ortaya çıkan açık sınıf tabakalaşmasıyla birlikte toplumsal hareketlilik de hızlanmıştır.

Demokrasinin gelişmesi de açık sınıf tabakalaşmasının oluşumunu hızlandırır. Demokratik toplumlarda ayrıcalıklı bazı kişilerin değil, tüm halkın yönetime katılması sağlanır.

TOPLUMSAL HAREKETLİLİK

1. Toplumsal Hareketlilik ve Türleri Nelerdir?

Toplumsal hareketlilik, insanların fiziksel mekânda ya da farklı toplumsal statüler arasında yer değiştirmeleridir.

Siyasal, ekonomik, dinsel veya başka nitelikteki değişimler, sanayileşme, eğitim olanaklarının artması, gelenek ve göreneklere bağlılığın azalması gibi durumlar toplumsal hareketliliğin artmasına ve azalmasına neden olur.

Örneğin kişiler, toprak üzerinde çeşitli nedenlerle yer değiştirebilirler. Aynı şekilde bir memurun dairedede şef olması veya istifa edip özel sektörde eş değer bir görevde çalışması toplumsal hareketliliktir.

Yeni elde edilen statü ile eski statü arasındaki fark, birey ve grupların hareketliliğinin yönünü belirler.

Her toplumsal hareketlilik olumlu sonuçlar doğurmayabilir. Toplumsal hareketliliğin yönü tabakalaşma piramidinde de görüleceği gibi yatay ve dikey biçimdedir.

Yatay ve dikey hareketlilik olmak üzere ikiye ayrılır.

a. Yatay Hareketlilik:

Aynı tabaka içindeki hareketliliktir.

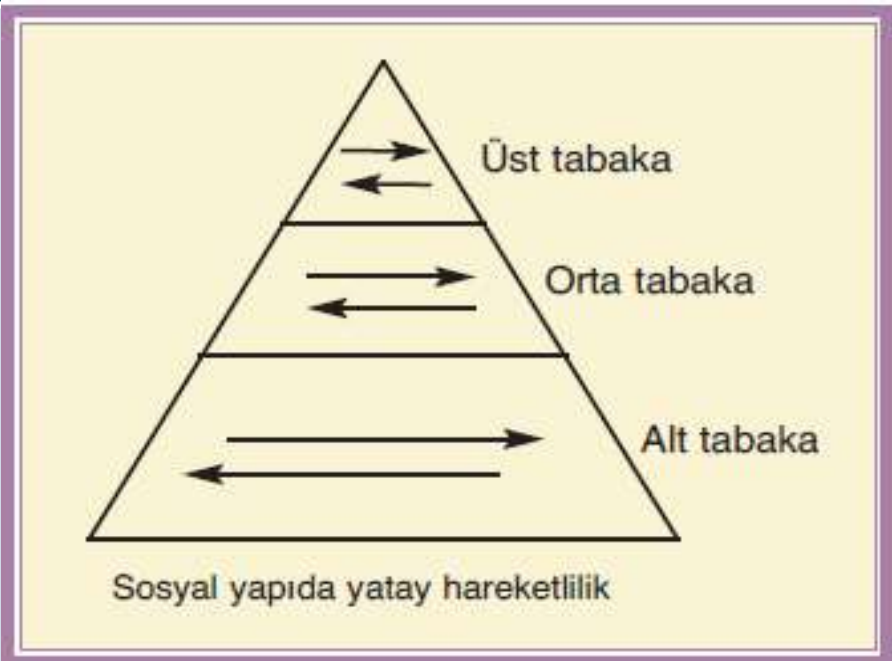
Bireylerin ya da grupların aynı tabaka içinde bir toplumsal durumdan benzer başka bir duruma geçişidir.

Bu hareketlilikte bireyler yaşam biçimini, gelir düzeyini ve saygınlığını belirgin biçimde değiştirmeden iş, meslek ya da yer değiştirmektedir.

Yatay hareketlilik ikiye ayrılır:

Sosyal yapıda yatay hareketlilik: Aynı tabaka içinde kalmak kaydıyla, yaşam biçimini belirgin olarak değiştirmeden yapılan meslekî hareketliliktir. Bu hareketliliğe bakkalın manav olması ya da öğretmenin müdür yardımcısı olması örnek verilebilir.

Coğrafi alanda yatay hareketlilik: Coğrafi mekânda çeşitli amaçlarla (ticari, siyasi, turizm, mesleki vb.) yapılan hareketliliktir. Bir lise öğretmenin tayininin Bolu'dan Ankara'ya çıkması bu hareketliliğe örnektir.

Aşağıdakilerden hangisi yatay hareketliliğe örnek oluşturmaz?

- A) Pazarcı esnafının market açması
- B) B) Bir öğrencinin yaz tatillerinde iş bulup çalışması
- C) C) Gurbetçilerin atölyelerini memleketlerine taşıması
- D) D) Büyük gemi şirketlerinin uluslararası taşımacılık yapması
- E) E) Düşük gelirli bir ailenin çocuğunun ünlü bir doktor olması

b. Dikey Hareketlilik:

Toplumsal tabakalar, sınıflar arasında görülen hareketlilik türüdür.

Bireylerin tabakalar arasında aşağıdan yukarıya ya da yukarıdan aşağıya doğru yaptığı hareketliliktir.

Dikey hareketlilikte tabaka atlamanın ya da sınıfsal konumu değiştirmenin en olumlu yolu eğitim - öğretim yoluyla iyi bir meslek sahibi olmaktır.

Toplumsal tabakalar arasındaki geçişler, ani bir şekilde aşıya da yukarı doğru olduğunda dikey hareketliliği; aynı düzeydeki yer ve statü değişimleri ise yatay hareketliliği oluşturur.

Buna göre;

- I. Büyük bir fabrika sahibinin iflas etmesi
- II. Fabrika işçisinin genel müdür olması
- III. Bir öğretmen in İstanbul'a tayin olması
- IV. Bir iş yerinin fırından manava dönüşmesi
- V. Geçici işçilerin mevsime göre yer değiştirmesi

Verilenlerden hangileri dikey hareketliliğe örnektir?

- A) I ve II.
- B) B) II ve III.
- C) C) II ve IV.
- D) D) I, II ve IV.
- E) E) I, II, III, IV ve V.